

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [TAMARA ČAPETA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 26. oktobrī¹

Lieta C-670/22

Staatsanwaltschaft Berlin

**pret
M.N.**

(*Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās –
Direktīva 2014/41/ES – Eiropas izmeklēšanas rīkojums – 6. panta 1. punkts –
Nosacījumi Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanai – Tādu pierādījumu nodošana, kas jau ir
citas dalībvalsts rīcībā – Jēdziens “izdevējiestāde” – 2. panta c) punkta i) apakšpunkts –
Pierādījumu pieņemamība

I. Ievads

1. Eiropas izmeklēšanas rīkojums (turpmāk tekstā – “EIR”) ir Eiropas Savienības instruments, kas ļauj īstenot pārrobežu sadarbību kriminālizmeklēšanā. To reglamentē EIR direktīva². Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesa pirmo reizi ir aicināta interpretēt minēto direktīvu situācijā, kad EIR ir izdots par tādu pierādījumu nodošanu, kas jau ir citas valsts rīcībā.
2. Kriminālizmeklēšanas vajadzībām Vācijā *Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main* (Frankfurtes Ģenerālprokuratūra, Vācija) izdeva vairākus EIR, pieprasot tai nodot pierādījumus, kas savākti Francijas un Nīderlandes kopīgas kriminālizmeklēšanas laikā par *EncroChat* lietotājiem. *EncroChat* bija šifrēts telekomunikāciju tīkls, kas saviem lietotājiem piedāvāja gandrīz pilnīgu anonimitāti³.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV 2014, L 130, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “EIR direktīva”).

³ Tas ietvēra dubultu operētājsistēmu (ar neatklājamu šifrētu saskarni), kur ierīcei nebija kameras, mikroфона, GPS vai *USB* pieslēgvietas. Ziņojumi bija automātiski izdzēšami un lietotāji, izmantojot īpašu PIN kodu vai pēc nepareizas paroles vairākkārtīgas ievadišanas, varēja nekavējoties dzēst visus ierīcē esošos datus. Visbeidzot, arī attālināts palīdzības dienests vai tālākpārdevējs varēja vajadzības gadījumā izdzēst visus ierīcē esošos datus. Plašāku informāciju skat.

<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe>.

3. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet no viena no *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija) uzsāktajiem kriminālprocesiem pret M.N. par pārtvertiem telekomunikāciju datiem, kas nodoti, pamatojoties uz iepriekš minētajiem EIR. Iesniedzējtiesai radās jautājums, vai EIR izdoti, pārkāpjot EIR direktīvu, un, ja tā ir, kādas sekas tas varētu radīt šādu pierādījumu izmantošanai kriminālprocesā.

II. Pamatlietas fakti, uzdotie prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

4. Pamatlietā notiekošā kriminālprocesa pamatā ir Francijā uzsākta kriminālizmeklēšana, kas turpinājās kā Francijas un Nīderlandes kopīga operācija, kuras laikā tika pārtverti atrašanās vietas, datu plūsmas un sakaru dati, tostarp teksti un attēli, kuri pārraidīti *EncroChat* tīkla lietotāju tērzētavās.

5. Šajā kopīgajā operācijā tika izstrādāta Trojas zirga programmatūra, kas 2020. gada pavasarī tika augšupielādēta uz servera Rubē [*Roubaix*] (Francija) un no turienes ar simulēta atjauninājuma palīdzību instalēta galiekārtās. *Tribunal correctionnel de Lille* (Lilles Krimināltiesā, Francija) atļāva operāciju saziņas datu vākšanai. Šī pārtveršana skāra *EncroChat* lietotājus 122 valstīs, tostarp aptuveni 4600 lietotājus Vācijā.

6. Videokonferencē, kas notika 2020. gada 9. martā, Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) sniedza informāciju valstīm par Francijas policijas plānotajiem uzraudzības pasākumiem un plānoto datu pārsūtīšanu. *Bundeskriminalamt* (Federālais kriminālpolicijas birojs, Vācija) un Frankfurtes Ģenerālprokuratūras pārstāvji izrādīja interesi par Vācijas lietotāju datu vākšanu.

7. Frankfurtes Ģenerālprokuratūra 2020. gada 20. martā uzsāka pirmstiesas izmeklēšanu pret nezināmām personām. Francijas un Nīderlandes izmeklēšanas grupas savākie dati no 2020. gada 3. aprīļa ar Eiropas Savienības Aģentūru tiesībaizsardzības sadarbībai (Eiropols) servera starpniecību citastarp bija pieejami Vācijas iestādēm.

8. 2020. gada 2. jūnijā Frankfurtes Ģenerālprokuratūra, Vācijā veicot pirmstiesas izmeklēšanu pret nezināmām personām, izdeva EIR un lūdza atļauju Francijas iestādēm izmantot *EncroChat* datus kriminālprocesā. Minētais lūgums bija pamatots ar aizdomām par nelikumīgu narkotisko vielu kontrabandu ievērojamā apmērā, ko veikušas personas, kuru identitāte vēl nebija noskaidrota. Tomēr bija aizdomas, ka tie ir daļa no organizētas noziedzīgas grupas Vācijā, kas izmantoja *EncroChat* tālruņus. Lilles Krimināltiesā apstiprināja EIR, kurā bija lūgts pārsūtīt un ļaut tiesā izmantot Vācijā esošo lietotāju *EncroChat* datus. Turpinājumā tika pārsūtīti papildu dati, pamatojoties uz diviem papildu EIR, kas izdoti attiecīgi 2020. gada 9. septembrī un 2021. gada 2. jūlijā.

9. Pamatojoties uz saņemtajiem pierādījumiem, Frankfurtes Ģenerālprokuratūra nodalīja lietas pret atsevišķiem *EncroChat* lietotājiem un piešķīra tās vietējām prokuratūrām. *Staatsanwaltschaft Berlin* (Berlīnes prokuratūra, Vācija) izsniedza apsūdzību apsūdzētajam šajā lietā par vairākām epizodēm saistībā narkotisko vielu nelikumīgu tirdzniecību ievērojamā apmērā un narkotisko vielu nelikumīgu glabāšanu ievērojamā apmērā Vācijā.

10. Šis kriminālprocess pašlaik tiek izskatīts iesniedzējtiesā. Lai gan lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tas nav nepārprotami paskaidrots, šķiet, ka minētajā tiesas procesā radies jautājums, vai Frankfurtes Ģenerālprokuratūras EIR izdevusi, pārkāpjot EIR direktīvu, un, ja tā ir, vai tie būtu jāizslēdz kā pierādījumi kriminālprocesā pret apsūdzēto.

11. Ņemot vērā šos faktus, iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Par jēdziena “izdevējstāde” interpretāciju saskaņā ar [EIR direktīvas] 6. panta 1. punktu, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas 2. panta c) punktu:

- a) Vai tiesnesim ir jāizdod [EIR], lai iegūtu pierādījumus, kas jau atrodas izpildvalstī (šajā gadījumā – Francija), ja saskaņā ar izdevējvalsts (šajā gadījumā – Vācija) tiesību aktiem līdzīgā vietējā lietā pamatpierādījumu vākšana būtu jāpieprasa tiesnesim?
- b) Pakārtoti – vai tas tā ir vismaz tad, ja izpildvalsts ir veikusi pamatpasākumu izdevējvalsts teritorijā, lai pēc tam iegūtos datus darītu pieejamus izdevējvalsts izmeklēšanas iestādēm, kurām šie dati ir vajadzīgi, lai veiktu kriminālvaļāšanu?
- c) Vai EIR ar mērķi iegūt pierādījumus vienmēr ir jāizdod tiesnesim (vai neatkarīgai iestādei, kas nav iesaistīta kriminālizmeklēšanā) neatkarīgi no izdevējvalsts noteikumiem par jurisdikciju, ja pasākums saistīts ar būtisku iejaukšanos būtiskās pamattiesībās?

2) Par [EIR direktīvas] 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju:

- a) Vai [EIR direktīvas] 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts nepieļauj EIR izdošanu ar mērķi nodot datus, kas jau ir pieejami izpildvalstī ([šajā gadījumā –] Francijā) un ir iegūti, pārtverot telesakarus, it īpaši informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus, un sakaru satura ierakstus, ja izpildvalsts veiktā pārtveršana ir aptvērusi visus sakaru pakalpojuma abonentus, ar EIR tiek pieprasīts pārsūtīt visus izdevējvalsts teritorijā izmantoto savienojumu datus un brīdī, kad noteikts un veikts pārtveršanas pasākums vai kad izdots EIR, nav bijis konkrētu norāžu par to, ka šie individuālie lietotāji ir izdarījuši smagus noziegumus?
- b) Vai [EIR direktīvas] 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts nepieļauj šādu EIR, ja izpildvalsts iestādes nevar pārbaudīt ar pārtveršanas pasākumu iegūto datu integritāti pilnīgas slepenības dēļ?

3) Par [EIR direktīvas] 6. panta 1. punkta b) apakšpunkta interpretāciju:

- a) Vai [EIR direktīvas] 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts nepieļauj EIR ar mērķi pārsūtīt telesakaru datus, kas jau ir pieejami izpildvalstī ([šajā gadījumā –] Francija), ja izpildvalsts veiktais pārtveršanas pasākums, kas ir datu vākšanas pamatā, saskaņā ar izdevējvalsts ([šajā gadījumā –] Vācija) tiesību aktiem līdzīgā vietējā lietā būtu bijis nepieņemams?
- b) Pakārtoti – vai tas tā katrā ziņā ir tad, ja izpildvalsts ir veikusi pārtveršanu izdevējvalsts teritorijā un tās interesēs?

4) Par [EIR direktīvas] 31. panta 1. punkta un 3. punkta interpretāciju:

- a) Vai pasākums, kas saistīts ar galiekārtu infiltrāciju, lai iegūtu informāciju par datu plūsmu, atrašanās vietas un sakaru datus no saziņas internetā, ir telesakaru pārtveršana [EIR direktīvas] 31. panta izpratnē?
 - b) Vai [EIR direktīvas] 31. panta 1. punktā paredzētās informēšanas adresāts vienmēr ir tiesnesis, vai arī tas tā ir vismaz tad, ja saskaņā ar informētās valsts ([šajā gadījumā –] Vācija) tiesību aktiem pārtvērējas valsts ([šajā gadījumā –] Francija) plānoto pasākumu līdzīgā vietējā lietā varētu pieprasīt tikai tiesnesis?
 - c) Vai [EIR direktīvas] 31. pants attiecas arī uz datu izmantošanu kriminālvajāšanai informētajā valstī ([šajā gadījumā –] Vācija), ciktāl ar to tiek arī individuāli aizsargāti attiecīgie telesakaru lietotāji, un, ja tas tā ir, vai šis mērķis ir līdzvērtīgs papildu mērķim aizsargāt informētās dalībvalsts suverenitāti?
- 5) Par Savienības tiesībām neatbilstošas pierādījumu iegūšanas tiesiskajām sekām:
- a) Vai tad, ja pierādījumi ir iegūti, izmantojot Savienības tiesībām neatbilstošu EIR, pierādījumu izmantošanas aizliegums var izrietēt tieši no Savienības tiesībās paredzētā efektivitātes principa?
 - b) Vai tad, ja pierādījumi ir iegūti, izmantojot Savienības tiesībām neatbilstošu EIR, saskaņā ar Savienības tiesībās paredzēto līdzvērtības principu ir aizliegts izmantot pierādījumus, ja pasākumu, kas ir pamatā pierādījumu iegūšanai izpildvalstī, nedrīkstētu pieprasīt līdzīgā vietējā lietā izdevējvalstī un pierādījumus, kas iegūti šādā prettiesiskā valsts pasākumā, nevarētu izmantot saskaņā ar izdevējvalsts tiesību aktiem?
 - c) Vai Savienības tiesībām, it īpaši efektivitātes principam, ir pretrunā tas, ka pierādījumu, kuru iegūšana bija pretrunā Savienības tiesībām tieši tāpēc, ka nebija aizdomu par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, izmantošana kriminālprocesā tiek pamatota ar interešu līdzsvarošanu ar noziedzīgo nodarījumu smagumu, par kuriem pirmoreiz kļuva zināms pierādījumu analīzes rezultātā?
 - d) Pakārtoti – vai no Savienības tiesībām, it īpaši no efektivitātes principa, izriet, ka Savienības tiesību pārkāpumi, iegūstot pierādījumus valsts kriminālprocesā, nedrīkst palikt pilnīgi bez sekām arī smagu noziegumu gadījumā un tāpēc tie apsūdzētajam labvēlīgā veidā ir jāņem vērā vismaz pierādījumu izvērtēšanas vai soda noteikšanas laikā?”

12. Rakstveida apsvērumus iesniedza Berlīnes prokuratūra, Vācijas, Igaunijas, Francijas, Nīderlandes, Polijas un Zviedrijas valdības un Īrija, kā arī Eiropas Komisija.

13. 2023. gada 4. jūlijā notika tiesas sēde, kurā M.N., Berlīnes prokuratūra, Čehijas, Vācijas, Spānijas, Francijas, Ungārijas, Nīderlandes un Zviedrijas valdības un Īrija, kā arī Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus.

III. Juridiskā analīze

A. Ievada piezīmes

14. Eiropas augstākajās tiesās⁴ (un Eiropas Savienības Tiesa šajā ziņā nav izņēmums) tiek apstrīdēti notiesājoši spriedumi krimināllietās, kuru pamatā ir pārtvertie *EncroChat* dati.

15. Lielākajā daļā šo lietu tiek apstrīdēti Francijas veiktie pārtveršanas pasākumi. Pat ja šāds jautājums acīmredzami ir būtisks kriminālprocesā, kas ierosināts, pamatojoties uz pierādījumiem, kuri iegūti, veicot pārtveršanu, ir svarīgi precizēt, ka aplūkotajā lūgumā sniegt prejudiciālu jautājumu netiek vērtēta Francijas veikto pārtveršanas pasākumu likumība.

16. Šī lieta drīzāk attiecas uz Frankfurtes Ģenerālprokuratūras izdoto EIR iespējamo neatbilstību EIR direktīvai un šāda konstatējuma sekām. Minētie EIR nebija iemesls, lai Francija veiktu telesakaru pārtveršanu starp *EncroChat* lietotājiem. Pārtveršana notika neatkarīgi no attiecīgajiem EIR. Šo pārtveršanas pasākumu apstrīdēšana ir kompetento Francijas tiesu ziņā.

17. Šajā lietā aplūkotajos EIR netika lūgts vākt datus Francijā, pārtverot telesakarus, bet gan tikai nodot pierādījumus, kas jau bija savākti, veicot pārtveršanu Francijā.

18. Šis faktu kopums ir pienācīgi jākvalificē saskaņā ar EIR direktīvu. Proti, EIR direktīvas 1. panta 1. punkts nosaka, ka EIR var izdot, pirmkārt, “lai panāktu, ka kādā citā dalībvalstī veic vienu vai vairākus konkrētus izmeklēšanas pasākumus”, un, otrkārt, “lai iegūtu pierādījumus, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā”⁵.

19. Vienkāršāk sakot, EIR var izdot gan jaunu pierādījumu vākšanai, gan esošu pierādījumu nodošanai. Izmantošu šo terminoloģiju, lai apzīmētu abus atšķirīgos EIR veidus.

20. Pamatlietā EIR tika izdoti otrajam minētajam mērķim, proti, Berlīnes prokuratūra lūdza nodot pierādījumus, kas jau bija Francijas rīcībā.

21. Tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu skaidri izriet, ka, pirmkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka, neraugoties uz atšķirību starp abiem EIR veidiem EIR direktīvas 1. panta 1. punktā, EIR par esošu pierādījumu nodošanu nevar izdot, neņemot vērā to, kā pierādījumi sākotnēji savākti. Otrkārt, iesniedzējtiesa apšauba Francijā veikto sākotnējo pierādījumu, kas vēlāk nodoti

⁴ Piemēram, *Conseil constitutionnel* (Konstitucionālā padome, Francija) 2022. gada aprīlī ar 2022. gada 8. aprīļa Lēmumu Nr. 2022-987 QPC konstatēja, ka Francijas tiesību akti, uz kuru pamata tika noteikts sakaru pārtveršanas pasākums šajā lietā, atbilst Francijas Konstitūcijai; *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) 2022. gada 2. marta spriedumā Nr. 5 StR 457/21 konstatēja, ka pārtveršana ir likumīga saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem; visbeidzot, patlaban Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk tekstā – “ECT”) tiek izskatīta Francijas pārsūdzība pret *EncroChat* datu izmantošanu, kas ierosināta Apvienotās Karalistes tiesās lietās Nr. 44715/20 (A.L. pret Franciju) un Nr. 47930/21 (E.J. pret Franciju). 2022. gada 3. janvārī ECT nosūtīja jautājumus pusēm, citastarp jautājot, vai tām bija (to neizmantoja) iespēja apstrīdēt pārtveršanas pasākumus kompetentajās Francijas tiesās.

⁵ Pirms EIR direktīvas to pierādījumu nodošanu, kuri jau ir citas dalībvalsts rīcībā, reglamentēja Padomes Pamatlēmums 2008/978/TI (2008. gada 18. decembris) par Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojumu nolūkā iegūt priekšmetus, dokumentus un datus, ko izmantot tiesvedībā krimināllietās (OV 2008, L 350, 72. lpp.). Saskaņā ar EIR direktīvas 4.–7. apsvērumu iepriekšējā sistēma bija pārāk sadrumstalota un sarežģīta, tāpēc tika izstrādāts EIR kā vienots instruments jaunu un jau esošu pierādījumu iegūšanai.

Vācijai, vākšanas pasākumu samērīgumu un līdz ar to arī likumību. Visbeidzot, iesniedzējtiesa nepiekrīt Vācijas Federālajai augstākajai tiesai⁶, kura atzina, ka pārtvertie *EncroChat* dati var tikt izmantoti kā pierādījumi Vācijā⁷.

22. Ņemot to vērā, Tiesai ir jāpaskaidro, vai nosacījumi EIR izdošanai esošo pierādījumu nodošanas nolūkā paredz prasību izvērtēt pierādījumu vākšanas pamatpasākumus izpildvalstī. Vēlos jau pašā sākumā paskaidrot (un to sīkāk izklāstīšu vēlāk), ka šādā gadījumā izdevējiestāde nevar apstrīdēt to pasākumu likumību, kuru gaitā izpildvalsts ir savākusi pierādījumus. Tādējādi Francijas pasākuma, ar kuru uzdots pārtvert *EncroChat* tālrunu datus, samērīgums nav šīs lietas priekšmets.

B. Iesniedzējtiesas jautājumu pārkārtošana un secinājumu struktūra

23. Iesniedzējtiesa uzskata, ka EIR ir izdoti, pārkāpjot EIR direktīvu, jo: i) ar tiem ir pārkāpti direktīvas 6. panta 1. punktā izklāstītie nosacījumi un ii) tos ir izdevis prokurors, nevis tiesa. Turklāt saskaņā ar EIR direktīvas 31. pantu Francijas iestādēm par pārtveršanas pasākumiem bija jāpaziņo Vācijas kompetentajai tiesai. Visbeidzot, minētā tiesa uzskata, ka Savienības tiesības, konkrētāk, līdzvērtības un efektivitātes principi, būtu jāinterpretē tādējādi, ka ir aizliegts kriminālprocesā izmantot pierādījumus, kas savākti, pārkāpjot EIR direktīvu.

24. Tādējādi iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tās izpratne par EIR direktīvu un no tās izrietošās sekas ir pareizas. Iesniedzējtiesa savus jautājumus strukturējusi piecās grupās, kuras savas analīzes vajadzībām pārkārtoju šādi.

25. Pirmās trīs jautājumu grupas ir vērstas uz to, kā kompetentā izdevējiestāde interpretē EIR par esošu pierādījumu nodošanu un nosacījumus, kas reglamentē šāda EIR izdošanu. Jautājumi par nosacījumiem, kas izklāstīti EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā, ir savstarpēji saistīti ar jautājumiem par kompetento izdevējiestādi. Tāpēc tos aplūkošu kopā C sadaļā.

26. Ceturto jautājumu grupu, ar kuriem tiek lūgts interpretēt EIR direktīvas 31. panta 1. un 3. punktu, var aplūkot atsevišķi. To darišu D sadaļā.

27. Visbeidzot, E sadaļā analizēšu pēdējo jautājumu grupu, kas attiecas uz iespējama EIR direktīvas pārkāpuma sekām. Šos jautājumus var raksturot kā hipotētiskus, ja no atbildēm uz iepriekšējiem jautājumiem neizriet EIR direktīvas pārkāpums. Tomēr, tā kā šis secinājums ir atkarīgs no attiecīgo valsts tiesību interpretācijas, kas ir iesniedzējtiesas kompetencē, iesaku Tiesai atbildēt arī uz šiem jautājumiem.

⁶ Skat. minētās tiesas lēmumu, kurš minēts 4. zemsvītras piezīmē.

⁷ Tādējādi šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir piemērs klasiskajam naratīvam, saskaņā ar kuru prejudiciālā nolēmuma tiesvedība ir palielinājusi valstu vispārējās jurisdikcijas tiesu pilnvaras attiecībā pret augstākstāvošām tiesām, kā to visuzskatāmāk formulējis Alter, K. J., "The European Court's Political Power", *West European Politics*, 19.(3.) sēj., 1996, 452. lpp. Empirisku pierādījumu par apgriezto dinamiku, kad augstākstāvošās iekšzemes tiesas iesniedz jautājumus Tiesai, lai novērstu to, ka to dara zemākas instances tiesas, skat. Pavone, T., un Kelemen, D. R., "The Evolving Judicial Politics of European Integration: The European Court of Justice and national courts revisited", *European Law Journal*, 25.(4.) sēj., 2019, 352. lpp.

C. Nosacījumi, lai izdotu EIR esošu pierādījumu nodošanai, un kompetentā izdevējiestāde

28. Nosacījumi, kas izdevējiestādei jāizvērtē, lai izdotu EIR⁸, ir izklāstīti EIR direktīvas 6. panta 1. punktā. Minētā tiesību norma nosaka:

“Izdevējiestāde EIR var izdot tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) EIR izdošana ir vajadzīga un samērīga ar 4. pantā minētās tiesvedības nolūku, ievērojot aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības; un
- b) EIR norādīto izmeklēšanas pasākumu(-us) tādos pašos apstākļos būtu iespējams norīkot līdzīgā vietējā lietā.”

29. Tādējādi EIR direktīvā ir paredzēti divi nosacījumi EIR izdošanai. Šo nosacījumu mērķis ir nodrošināt, ka EIR netiek izdots, pārkāpjot izdevējvalsts tiesību aktus⁹. Tā kā kriminālizmeklēšana vai turpmākais kriminālprocess notiek izdevējvalstī, šie nosacījumi galu galā ir vērsti uz apsūdzēto un aizdomās turēto personu tiesību aizsardzību. Atbilstību šiem nosacījumiem saskaņā ar EIR direktīvas 14. panta 2. punktu var apstrīdēt vienīgi izdevējvalstī.

30. Lai sasniegtu šos mērķus, EIR direktīvas 6. panta 1. punktā no izdevējiestādes tiek prasīts abstrakts un konkrēts novērtējums.

31. Abstraktais novērtējums ir noteikts EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā un paredz, ka izdevējiestādei ir jānosaka, vai tās valsts tiesību aktos pastāv izmeklēšanas pasākums, kas būs EIR priekšmets, un ar kādiem nosacījumiem EIR var uzdot.

32. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētais konkrētais novērtējums uzliek pienākumu izdevējiestādei noteikt, vai noteikts EIR ir vajadzīgs un samērīgs konkrētā kriminālprocesa nolūkiem.

33. Tikai pēc tam, kad izdevējiestāde saskaņā ar EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu ir noteikusi, ka valsts tiesību akti principā pieļauj noteikta veida izmeklēšanas pasākumu, tā var pievērsties konkrētajai izskatāmajai lietai un veikt vajadzības un samērīguma novērtējumu atbilstoši EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktam. Tāpēc uzskatu, ka loģiskāk būtu izskaidrot šos abus nosacījumus apgrieztā secībā.

34. Gan abstraktie, gan konkrētie nosacījumi ir saistīti ar jautājumu, kā noteikt, kuras iestādes kompetencē konkrētajā gadījumā ir izdot EIR. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šīs lietas apstākļos prokuratūra nebija iestāde, kuras kompetencē bija izdot EIR par pierādījumu – pārtverto telesakaru datu – nodošanu no Francijas.

⁸ Skat. EIR direktīvas 6. panta 2. punktu.

⁹ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 16. decembris, *Spetsializirana prokuratura* (Informācija par datu plūsmu un atrašanās vietas dati) (C-724/19, EU:C:2021:1020, 44. punkts). Skat. arī Csúri, A., “Towards an Inconsistent European Regime of Cross-Border Evidence: The EPPO and the European Investigation Order” no Geelhoed, W., u.c., *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office*, T.M.C. Asser Press, Hāga, 2018, 146. lpp.

35. EIR direktīvas 2. panta c) punktā ir noteikts, kuras iestādes var izdot EIR. Šī tiesību norma paredz:

“c) “izdevējiestāde” ir:

i) tiesnesis, tiesa, izmeklēšanas tiesnesis vai prokurors, kuru kompetencē ir attiecīgā lieta;”¹⁰.

36. Tādējādi EIR direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunktā ir uzskaitītas iestādes, kas var patstāvīgi, bez papildu atļaujas, izdot EIR. Atšķirībā no Pamatlēmuma par EAO¹¹ EIR direktīvā prokurori ir skaidri uzskaitīti starp šādām iestādēm¹². Tādējādi atšķirībā no Pamatlēmuma par EAO lietā *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rikojumi) Tiesa nosprieda, ka prokurors var būt EIR izdevējiestāde pat tad, ja tas nav pilnībā neatkarīgs no izpildvaras¹³.

37. Tomēr šī principiālā pilnvarojuma piešķiršana prokuroriem nenozīmē, ka tie ir kompetentā izdevējiestāde katrā konkrētajā gadījumā. Tas būs atkarīgs no lietas apstākļiem un ir saistīts ar EIR direktīvas 6. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem. Tāpēc izvērtēšu ne tikai to, *ko* šie nosacījumi prasa no izdevējiestādes, bet arī to, *kā* tie ietekmē to, *kura* iestāde tā var būt.

1. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts un līdzīga vietējā lieta

38. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka EIR ir jāizdod ar nosacījumu, ka izmeklēšanas pasākums ir pieejams *tādos pašos apstākļos līdzīgā vietējā lietā*.

39. Tādēļ ir jāinterpretē, kas ir līdzīga vietējā lieta, ja EIR tiek izdots par esošu pierādījumu nodošanu.

40. Pirms interpretēt jēdzienu “līdzīga vietējā lieta”, jāsniedz ievada piezīme. Šis jautājums radās, un šis tiesvedības dalībnieki to apsprieda, jo Vācijas Federālā Augstākā tiesa ir paudusi nostāju¹⁴, saskaņā ar kuru EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts vispār nav piemērojams EIR par esošu pierādījumu nodošanu. Minētās tiesas ieskatā, pierādījumu nodošana pati par sevi nav izmeklēšanas pasākums un tādējādi neietilpst minētās tiesību normas piemērošanas jomā.

¹⁰ Saskaņā ar EIR direktīvas 2. panta c) punkta ii) apakšpunktu EIR var izdot arī cita atbilstoši valsts tiesību aktiem kompetenta iestāde, ja šādu EIR pēc tam apstiprina kāda no šīs direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunktā uzskaitītajām iestādēm.

¹¹ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kurš grozīts ar Padomes Pamatlēmumu 2009/299/TI (2009. gada 26. februāris), ar ko groza Pamatlēmumus 2002/584/TI, 2005/214/TI, 2006/783/TI, 2008/909/TI un 2008/947/TI, tādējādi stiprinot personu procesuālās tiesības un veicinot savstarpējas atzišanas principa piemērošanu attiecībā uz aizmuguriskiem nolēmumiem (OV 2009, L 81, 24. lpp.) (turpmāk tekstā – “Pamatlēmums par EAO”).

¹² 2023. gada 2. marta spriedumā *Staatsanwaltschaft Graz* (Diseldorfas Nodokļu krimināllietu pārvalde) (C-16/22, EU:C:2023:148, 33.–36. punkts) Tiesa konstatēja, ka EIR direktīvas 2. panta c) punkta i) un ii) apakšpunkts ir savstarpēji izslēdzoši.

¹³ Spriedums, 2020. gada 8. decembris, *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rikojumi) (C-584/19, EU:C:2020:1002, 57.–63. punkts). Turpretī 2019. gada 27. maija spriedumā OG un PI (Libekas un Cvikavas prokuratūras) (C-508/18 un C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 88.–90. punkts) Tiesa atzina, ka Vācijas prokurors attiecīgajā lietā neatbilst neatkarības prasībai, kam jābūt izpildītai, lai izdotu Eiropas apcietinājuma orderi (turpmāk tekstā – “EAO”). No tā izriet, ka prokurors, kas nav pilnībā neatkarīgs no izpildvaras, nevar izdot EAO, tomēr var izdot EIR. Ir vērts uzsvērt, ka abos minētajos spriedumos tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret prokuroru tika uzskatīts par pietiekamu pamattiesību aizsardzībai saistībā ar EIR izdošanu, bet nepietiekamu saistībā ar EAO izdošanu.

¹⁴ Skat. Federālās augstākās tiesas lēmumu, kas minēts 4. zemsvītras piezīmē.

41. Nepiekrītu šim viedoklim. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir izklāstīti nosacījumi EIR izdošanai, nenošķirot abu veidu pasākumu, kas minēts EIR direktīvas 1. pantā. Šīs normas formulējums neizslēdz no tās darbības jomas izmeklēšanas pasākumus, ar kuriem pieprasa jau esošu pierādījumu nodošanu. Tādējādi EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir piemērojams arī EIR, ko izdod, lai nodotu esošus pierādījumus, kā tas ir šajā lietā¹⁵.

42. Līdzīga vietējā lieta, kurai ir nozīme, izvērtējot, vai var izdot EIR, var būt atšķirīga atkarībā no tā, vai EIR tiek izdots jaunu pierādījumu vākšanai vai jau esošu pierādījumu nodošanai. Tādējādi, kā ierosinājušas Komisija, Berlīnes prokuratūra un Vācijas valdība, līdzīga vietējā lieta ir tāda lieta, kurā pierādījumi tiek nodoti no viena kriminālprocesa uz citu Vācijas teritorijā (piemēram, no Mīnhenes prokuratūras uz Berlīnes prokuratūru).

43. Šādu interpretāciju apstiprina EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējums, kurš nosaka: “EIR norādītais izmeklēšanas pasākums(-i)”¹⁶ ir pasākums(-i), ko iestādei jāspēj norīkot vietējā lietā. Šajā lietā EIR norādītais pasākums ir tādu pierādījumu nodošana, kas jau ir Francijas iestāžu rīcībā.

44. Tas, vai ir iespējams pierādījumus, ko veido pārtvertie sakari un kas savākti vienas kriminālizmeklēšanas vai kriminālprocesa vajadzībām, nodot citai izmeklēšanai vai procesam, ir Vācijas tiesību jautājums. Šis jautājums netiek risināts pašā EIR direktīvā; minētā direktīva atsaucas uz izdevējvalsts tiesībām.

45. Vai šajā vērtējumā ir nozīme pamatpasākumiem, kuros tika savākti pierādījumi Francijā?

46. Ciktāl valsts tiesībās ir paredzēti nosacījumi pierādījumu nodošanai starp kriminālprocesiem, pamatpasākums var kļūt nozīmīgs. Ja, piemēram, Vācijas tiesībās būtu aizliegts pārtvertos telesakarus nodot valsts iekšienē no vienas krimināllietas uz citu krimināllietu, arī izdevējvalsts nevarētu izdot rīkojumu par šādu pārrobežu nodošanu.

47. Tomēr šķiet, ka šajā gadījumā tas tā nav. Tiesas sēdē Vācijas valdība apstiprināja, ka saskaņā ar Vācijas tiesībām pierādījumu nodošana starp diviem kriminālprocesiem ir iespējama, ieskaitot pierādījumus, kas savākti, pārtverot sakarus. Šādas nodošanas nosacījumi ir paredzēti Vācijas *Strafprozessordnung* (Kriminālprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “*StPO*”). Iesniedzējtiesai ir jāinterpretē Vācijas tiesības, lai noteiktu, vai tas tā patiešām ir¹⁷.

¹⁵ Jāpiebilst, ka tiesas sēdē radās jautājums, vai tas, ka Vācijai ar Eiropola starpniecību tika nodrošināta reāllaika piekļuve pārtvertajai saziņai (vismaz no 2020. gada 3. aprīļa), nenozīmē, ka tieši Vācijai bija jāizdod EIR, lūdzot *vākt* šos datus. Kā paskaidroja Berlīnes prokuratūra un Vācijas valdība, šī tiesā piekļuve tika darīta pieejama nevis kriminālvajāšanas nolūkā, bet tikai policijas preventīviem mērķiem. Tās apgalvo, ka vēlāk EIR bija vajadzīgi, lai šos pierādījumus varētu izmantot Vācijas kriminālprocesā. Gluži pretēji, tādu datu vākšanai, kas reāllaikā tika darīta pieejami ar Eiropola starpniecību, EIR nebija vajadzīgs (vai arī nebija iespējams), jo šāda piekļuve datiem nenotika saistībā ar EIR direktīvas 4. pantā uzskaitītajiem procesiem. Līdz ar to minētā direktīva neattiecoties uz policijas piekļuvi reāllaika datiem.

¹⁶ Mans izcēlums.

¹⁷ Saskaņā ar manu (noteikti virspusēju) *StPO* izpēti tā 477. panta 2. punkts paredz personas datu *ex officio* nodošanu no viena kriminālprocesa uz citu un 480. panta 1. punkts paredz, ka prokurors to norīko sagatavošanās procesā un pēc procesa galīgās pabeigšanas; jebkurā citā situācijā rīkojumu izdod tiesnesis, kurš izskata lietu. Pienākumu nosūtīt pierādījumus var atvasināt no 152. panta 2. punktā paredzētā obligātās kriminālvajāšanas principa. Principā nodošana ir iespējama tikai tad, ja attiecīgie pierādījumi attiecas uz noziedzīgu nodarījumu, kura kriminālvajāšanas nolūkā varētu tikt noteikts šāds pasākums; pretējā gadījumā ir nepieciešama ietekmētās personas piekrišana. Vogel, B., Köppen, P., un Wahl, T., “Access to Telecommunication Data in Criminal Justice: Germany” no Sieber, U., un von zur Mühlen, N., (red.), *Access to Telecommunication Data in Criminal Justice. A Comparative Analysis of European Legal Orders*, Duncker & Humblot, Berlīne, 2016, 518. lpp.; Gieg, G. no Barthe, C. un Gericke, J. (red.), *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 477.(1.) un 479.(3.) iedaļa, C. H. Beck, Mīnhene, 2023.

48. Tomēr saskaņā ar EIR direktīvu izdevējiestādei nav pienākuma (drīzāk pat ir liegts) izvērtēt, vai pamatpasākumi, kuros ir savākti dati, izpildes dalībvalstī ir veikti likumīgi. Izdodot EIR par esošu pierādījumu nodošanu, izdevējiestādei ir saistošs savstarpējās atzišanas princips, kas ir pamatā sadarbībai krimināllietās Eiropas Savienībā. Ja vien pamatpasākumi netiek atzīti par nelikumīgiem tiesvedībā Francijā – un attiecīgajai personai ir jābūt iespējai uz to norādīt¹⁸ –, izdevējiestāde nevar apšaubīt to likumību.

49. M.N. apgalvoja, ka nošķirums starp pierādījumu nodošanu un pasākumiem, ar kuru starpniecību tie iegūti, ļauj apiet aizdomās turēto vai apsūdzēto personu aizsardzību saskaņā ar izdevējvalsts tiesībām. Viņš uzskata, Vācijas iestādes vērsās pie Francijas iestādēm, lai iegūtu pierādījumus, kas ir pretrunā Vācijas tiesībām.

50. Šīs lietas apstākļi nerada aizdomas par pārrobežu izmeklēšanas procedūru ļaunprātīgu izmantošanu. Francija ieguva attiecīgos pierādījumus savas kriminālizmeklēšanas gaitā. Pat ja šie pierādījumi interesētu arī Vāciju, Francija tos nesāka vākt Vācijas kriminālizmeklēšanas vajadzībām. Tādējādi, pat ja būtu taisnība, ka Vācijas tiesnesis neatļautu šādu pārtveršanu, ja tā tiktu veikta Vācijā, Francijas iestādes ir veikušas šādus pasākumus saskaņā ar Francijas tiesībām un ar Francijas kompetentās tiesas atļauju.

51. Lai gan dalībvalstu krimināltiesību sistēmas būtiski atšķiras¹⁹, tas nenozīmē, ka viena sistēma aizsargā aizdomās turēto un apsūdzēto personu pamattiesības, bet citas tās pārkāpj. Savienības tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās drīzāk balstās uz pieņēmumu, ka visas dalībvalstis ievēro pamattiesības. Lai gan šis pieņēmums var tikt apgāzts konkrētā kompetentajā tiesā izskatāmā lietā, tas nevar likt apšaubīt savstarpējās uzticēšanās principu, kas ir pamatā EIR un citiem sadarbības instrumentiem krimināllietās.

52. Tādējādi saskaņā ar EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu izdevējiestādei ir jāpārbauda, vai Vācijā viena kriminālprocesa vajadzībām savāktie dati, kas iegūti, pārtverot telesakarus, var tikt nodoti citam kriminālprocesam. Ja tā ir, šī iestāde var izdot EIR par tādu pierādījumu nodošanu, kas savākti, pārtverot telesakarus citā Savienības dalībvalstī. Izdodot šādu EIR, izdevējiestāde nedrīkst apšaubīt to pasākumu likumību, kādos pierādījumi tika savākti izpildes dalībvalstī.

53. Visbeidzot iesniedzējtiesa 3.b) jautājumā – pakārtoti – vaicā, vai ir nozīme tam, ka izpildvalsts veiktā pārtveršana attiecās uz datiem par lietotāju mobilajiem tālruņiem Vācijā, vai arī tam, ka šāda pārtveršana ir veikta šajā valstī notiekošas kriminālvajāšanas interesēs. Uzskatu, ka šie apstākļi, pat ja tie ir pareizi, nav būtiski EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkta interpretācijai.

¹⁸ Tas, vai personas, uz kurām attiecās *EncroChat* pārtveršanas pasākumi, varēja to apstrīdēt Francijā, ir jautājums, kas tiek izskatīts ECT. Skat. 4. zemsvītras piezīmi.

¹⁹ Valstu kriminālprocesi dalībvalstīs ievērojami atšķiras ne tikai pieejamo izmeklēšanas pasākumu ziņā (Armada, I., “The European Investigation Order and the Lack of European Standards for Gathering Evidence: Is a Fundamental Rights-Based Refusal the Solution?”, *New Journal of European Criminal Law*, 6.(1.) sēj., 2015, 9. lpp.), bet arī to izmantojamības nosacījumu ziņā (Bachmaier, L., “Mutual Recognition and Cross-Border Interception of Communications: The Way Ahead for the European Investigation Order” no Brière, C., un Weyembergh, A., (red.), *The Needed Balances in EU Criminal Law: Past, Present and Future*, Hart Publishing, Oksforda, 2018, 317. lpp.). Piemēram, attiecībā uz sakaru pārtveršanu dažas dalībvalstis paredz to noziedzīgo nodarījumu sarakstu, kuru izmeklēšanai var noteikt šādu pasākumu (piemēram, Vācija); citas koncentrējas uz minimālā soda prasību (piemēram, Francija); vēl citas izmanto abu pieeju sajaukumu. Turklāt dažādi valstu tiesību akti pieļauj šādu izmeklēšanas pasākumu veikšanu ar nosacījumu, ka ir noteikta aizdomu pakāpe vai arī obligāti izvērtējot vajadzību (vai ar mazāk ierobežojošu pasākumu varētu sasniegt tādu pašu rezultātu). Visbeidzot, dalībvalstīs pastāv atšķirības attiecībā uz pārtveršanas rīkojuma minimālo ilgumu un tā pagarināšanas iespēju (skat. Tropina, T., “Comparative Analysis”, no Sieber, U., un von zur Mühlen, N., (red.), *Access to Telecommunication Data in Criminal Justice. A Comparative Analysis of European Legal Orders*, Duncker & Humblot, Berlīne, 2016, 67.–72. un 77.–79. lpp.).

54. Pirmkārt, tam, ka pārtveršana ir veikta attiecībā uz Vācijas teritorijā esošu lietotāju mobilajiem tālruniem, nav nozīmes 6. panta 1. punkta b) apakšpunkta piemērošanas nolūkā – neatkarīgi no tā, kur pierādījumi savākti, lai tos varētu nodot no Francijas uz Vāciju, izmantojot EIR, tiem ir jāatbilst Vācijas noteikumiem, ko piemēro līdzīgai vietējai lietai.

55. Otrkārt, pieņēmums, ka Francijas iestādes pārtvēra saziņu Vācijas interesēs, ir faktiskis pieņēmums, kurš nav pamatots lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu un par kuru Tiesa nevar izdarīt secinājumus; vēl jo svarīgāk ir tas, ka nekas EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā neliek secināt, ka tā interpretācijas nolūkos nozīme ir izdevējvalsts interesēm.

Starpsecinājumi

56. Ja EIR tiek izdots par tādu pierādījumu nodošanu, kas jau ir citas valsts rīcībā, atsauce uz līdzīgu vietējo lietu saskaņā ar EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu nozīmē prasību izdevējstādei noteikt, vai un ar kādiem nosacījumiem attiecīgās valsts tiesības ļauj pierādījumus, kuri savākti sakaru pārtveršanā, nodot valsts ietvaros no viena kriminālprocesa uz citu.

57. Lemjot par to, vai tā var izdot EIR par esošu pierādījumu nodošanu, izdevējstāde nevar izvērtēt pamatā esošās pierādījumu, kuru nodošanu tā pieprasa ar EIR starpniecību, vākšanas izpildvalstī likumību.

58. Tas, ka pamatpasākumi veikti izdevējvalsts teritorijā vai bija šīs valsts interesēs, neietekmē iepriekš sniegto atbildi.

2. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts un kompetentā izdevējstāde

59. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā lietā EIR bija jāizdod tiesai, nevis prokuroram. Šajā ziņā iesniedzējtiesa vaicā, pirmkārt, vai šāds secinājums izriet no EIR direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunkta interpretācijas kopsakarā ar tās 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu, un, otrkārt, vai atbildi uz šo jautājumu ietekmē tas, ka Francijas iestādes pārtvēra mobilo telefonu sarunas Vācijas teritorijā.

60. Tiesa jau ir skaidrojusi, ka EIO direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts patiešām ir būtisks, lai noteiktu kompetento izdevējstādi konkrētā lietā. Spriedumā *Spetsializirana Prokuratura* (Datu plūsmas un atrašanās vietas dati) Tiesa nepārprotami sasaistīja EIR direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunktu ar tās 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu²⁰. Tā paskaidroja, ka EIR ir jāizdod tiesai, ja to paredz izdevējas dalībvalsts tiesību akti attiecībā uz to pašu pasākumu iekšzemes kontekstā²¹. Šādā gadījumā *kompetentā* izdevējstāde ir tiesa, lai gan šīs direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunktā ir minēts prokurors²².

61. Īsāk sakot, prokurors principā var būt izdevējstāde, taču valsts tiesības, kas piemērojamas līdzīgā vietējā lietā, nosaka izdevējstādi, kura ir kompetentā iestāde konkrētajā lietā.

²⁰ Spriedums, 2021. gada 16. decembris, *Spetsializirana prokuratura* (Datu plūsmas un atrašanās vietas dati) (C-724/19, EU:C:2021:1020, 35. un 44. punkts). Skat. arī spriedumu, 2020. gada 8. decembris, *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rikojumi) (C-584/19, EU:C:2020:1002, 52. punkts).

²¹ Spriedums, 2021. gada 16. decembris, *Spetsializirana prokuratura* (Datu plūsmas un atrašanās vietas dati) (C-724/19, EU:C:2021:1020, 35. un 45. punkts).

²² Tam ir nozīme arī no labvēlīgākās tiesas izvēles novēršanas viedokļa: ja valsts tiesībās ir prasīta valsts tiesas iesaistīšanās, EIR izmantošanai būtu jāatbilst šai prasībai. Mangiaracina, A., "A New and controversial Scenario in the Gathering of Evidence at the European Level: The Proposal for a Directive on the European Investigation Order", *Utrecht Law Review*, 10.(1.) sēj., 2014, 126. lpp.

62. Ņemot vērā manu līdzšinējo analīzi par to, kas ir jāsaprot ar jēdzienu “līdzīga vietējā lieta” EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā, izdodot EIR par esošu pierādījumu nodošanu, EIR bija jāizdod tiesai, ja Vācijas tiesībās tā ir paredzēts pārtverto telesakaru datu iekšzemes nodošanas gadījumā.

63. Tādējādi, lai noteiktu kompetento izdevējiestādi, nav nozīmes tam, vai atbilstoši Vācijas tiesībām pārtveršanas pasākumi būtu jāatļauj tiesai. Ir tikai jāuzdod jautājums, vai tiesai būtu nepieciešams atļaut līdzīgu iekšzemes nodošanu. Šķiet, ka saskaņā ar Vācijas tiesībām tas tā nav.

64. Ņemot to vērā, joprojām pastāv būtisks neatbildēts jautājums. Ja esošo pierādījumu nodošana būtu notikusi iekšēji no viena prokurora citam (piemēram, no Mīnhenes uz Berlīni), saskaņā ar Vācijas tiesībām telesakaru pārtveršanas pamatpasākumu būtu norīkojusi tiesa. Tādējādi pamattiesību aizskārums samērīgumu būtu pārbaudījusi tiesa. Tātad no aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesību aizsardzības viedokļa ir pieņemami atļaut izmantot šādus pierādījumus citā kriminālprocesā, neiesaistot tiesu vēlreiz.

65. Tomēr, ja pamatpasākumu reglamentē cita tiesību sistēma, noteikums, kas neparedz esošu pierādījumu nodošanas pārbaudi tiesā, darbojas citā – nepazīstamā kontekstā²³.

66. Šajā lietā telesakaru pārtveršanu atļāva Francijas tiesas²⁴. Savstarpējās atzišanas princips, uz kuru ir balstīta EIR sistēma, paredz prasību, lai Vācijas iestādes šim procesuālajam solim piešķirtu tādu pašu vērtību, kādu tās piešķirtu valsts līmenī. Tas tā ir, pat ja Vācijas tiesa konkrētā gadījumā lemtu citādi.

67. Taču kā būtu, ja Francijas tiesībās nebūtu prasīta tiesas atļauja pārtveršanas pasākumiem? Tiesas sēdē Komisija norādīja, ka šādā gadījumā situācija būtu citāda, jo EIR, kurā pieprasīts nodot esošus pierādījumus, varētu uzskatīt par tādu, kas ir pretrunā Savienības tiesībām, ja Francijas tiesas nebūtu atļāvušas pamatpasākumu. Tas nozīmētu, ka nav gluži tā, ka EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkta vajadzībām nemaz nav būtisks pamatpasākums, ja EIR tiek izdots par esošu pierādījumu nodošanu.

68. Ja valsts tiesības pilnvaro prokuroru pieprasīt pierādījumu nodošanu, jo šo pierādījumu sākotnējo vākšanu ir atļāvusi tiesa, manuprāt, šī valsts tiesību norma kļūst būtiska saskaņā ar EIR direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Tas nozīmē, ka izdevējiestādei ir jāpārbauda, vai par pamatpasākumu ir saņemta tiesas atļauja, kā to paredz valsts tiesības. Tomēr izdevējiestāde nevarētu apšaubīt šādas atļaujas kvalitāti, bet tai būtu jāatzīst tiesas atļauja izpildvalstī tāpat kā iekšzemes atļauja.

69. Tomēr, ja izpildvalsts nav iesaistījusi tiesu pamatpasākuma atļaušanā, savukārt izdevējvalsts to pieprasītu līdzīgā vietējā lietā, pēdējā minētā valsts var pieprasīt tiesas atļauju EIR izdošanai par esošu pierādījumu nodošanu. Tā tas ir pat tad, ja iekšējā pierādījumu nodošanā tā šādu atļauju nepieprasa.

²³ Tomēr jāteic, ka centieniem, kas īstenoti, lai nodrošinātu minimālu saskaņošanu kriminālprocesuālo tiesību jomā, ir būtiska nozīme dalībvalstu dažādo tiesību sistēmu “iepazīstināšanā”. Šajā ziņā man prātā nāk tādi instrumenti kā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.), vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.).

²⁴ Šajā kontekstā jau minēju, ka Francijas Konstitucionālā padome 2022. gada aprīlī konstatēja, ka Francijas tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru uzdots veikt *EncroChat* pārtveršanu, atbilst Francijas Konstitūcijai. Skat. 4. zemsvirtras piezīmi.

70. Šajā lietā visas darbības, kas veiktas, lai savāktu datus, izmantojot *EncroChat* serveri Francijā, atļāvušas kompetentās Francijas tiesas²⁵. Tāpēc neredzu iemeslu, kādēļ Vācijas prokurors nevarētu izdot EIR par šo pierādījumu nodošanu.

71. Iesniedzējtiesa uzdod pakārtotu 1.b) jautājumu, kas balstās uz pieņēmumu, ka Vācijas iestādes ierosināja datu vākšanu, ko Vācijas interesēs veica Francija un kas notika Vācijas teritorijā²⁶.

72. Šis jautājums ir daļēji hipotētisks, jo pierādījumu vākšana bija Francijas iniciatīva, ko tā īstenoja savas izmeklēšanas nolūkā. Vācijas *EncroChat* lietotāju atklāšana bija telesakaru pārtveršanas sekas, nevis iemesls.

73. Apstāklim, ka daži *EncroChat* lietotāji atradās Vācijas teritorijā, manuprāt, nav nekādas nozīmes saistībā ar izdevējiestādes jēdzienu. Tā kā EIR var izdot tikai par pasākumiem, kas ir pieejami līdzīgā vietējā lietā, neatkarīgi no tā, kur un kas ir veicis izmeklēšanas pasākumu, piemēro vienas un tās pašas valsts tiesību normas par izdevējiestādi. Vienīgā atšķirība ir tā, vai tiks izmantots EIR vai iekšzemes izmeklēšanas rīkojums²⁷.

Starpsecinājumi

74. Ja pamatpasākumu izpildvalstī ir atļāvis tiesnesis, tam, kurš izdod EIR par šādu pierādījumu nodošanu, vairs nav jābūt tiesnesim, pat ja saskaņā ar izdevējvalsts tiesībām pamatā esošā pierādījumu vākšana būtu jānorīko tiesnesim.

75. Fakts, ka pārtveršana ir veikta citas dalībvalsts teritorijā, nosakot izdevējiestādi, neko nemaina.

3. EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts un samērīgums

76. Saskaņā ar EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu EIR ir jābūt vajadzīgam un samērīgam ar kriminālprocesa nolūku, ievērojot aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības²⁸.

77. Šajā samērīguma novērtējumā vadās gan no Savienības tiesībām, gan no izdevējvalsts tiesībām²⁹.

78. Izdevējiestādei ir jāpārlicinās, ka EIR ir vajadzīgs un samērīgs, ņemot vērā apstākļus, kādi pastāv EIR izdošanas brīdī. Šajā ziņā M.N. ir taisnība, apgalvojot, ka EIR samērīguma novērtējumā pilnīgi noteikti nav nozīmes tam, vai kriminālizmeklēšana ir bijusi ļoti veiksmīga un vai tās rezultātā ir pieņemti vairāki notiesājoši spriedumi par smagiem noziegumiem.

²⁵ Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu to atļāva Lilles Krimināltiesā.

²⁶ Jāņem vērā, ka Vācijas lietotāju mobilie tālruņi, kuros tika glabāti dati, atradās Vācijā.

²⁷ Jautājums par to, vai ir nozīme tam, ka pārtveršana veikta izdevējvalsts teritorijā, tiks aplūkots ceturtajā jautājumu grupā par EIR direktīvas 31. panta interpretāciju. Skat. secinājumu D iedaļu.

²⁸ EIR direktīvas 11. apsvērumā šis noteikums ir sīkāk precizēts: "Tāpēc izdevējiestādei būtu jāpārlicinās, vai meklētie pierādījumi ir nepieciešami un samērīgi tiesvedības nolūkam, vai izvēlētais izmeklēšanas pasākums ir nepieciešams un samērīgs minēto pierādījumu vākšanai, kā arī, vai EIR būtu jāizdod, lai minēto pierādījumu vākšanā iesaistītu citu dalībvalsti". Kā izriet no tā formulējuma, šis apsvēruma galvenokārt ir vērst uz pirmo EIR veidu, proti, jaunu pierādījumu vākšanai.

²⁹ Veidlapā, ar kuru izdod EIR, ir paredzēta vieta, kur izdevējiestāde var sīki paskaidrot, kāpēc konkrētajā gadījumā EIR ir nepieciešams (EIR direktīvas A pielikuma G iedaļa). Attiecībā uz EIR veidlapas nozīmi samērīguma novērtējumā skat. Bachmaier Winter, L., "The Role of the Proportionality Principle in Cross-Border Investigations Involving Fundamental Rights" no Ruggeri, S., (red.), *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings: A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*, Springer, Berlina, 2013, 318. lpp.

79. Nozīmīgs jautājums drīzāk ir par to, vai iejaukšanās līmenis privātajā dzīvē, ar ko ir saistīta prokurora piekļuve nodotajiem pierādījumiem, var tikt attaisnots ar sabiedrības interešu nozīmīgumu attiecīgajā kriminālizmeklēšanā vai kriminālprocesā, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus.

80. Šajā ziņā Tiesa savā judikatūrā par E-privātuma direktīvu³⁰ ir atzinusi, ka publisko iestāžu piekļuve datu plūsmas un atrašanās vietas datiem vienmēr ir būtiska iejaukšanās attiecīgo personu privātajā dzīvē³¹.

81. Lai gan E-privātuma direktīva pati par sevi nav piemērojama šajā lietā³², konstatējumi par pamattiesību būtisku aizskārumu, ko rada piekļuve datu plūsmas un atrašanās vietas datiem, attiecas arī uz šo lietu: Vācijas publisko iestāžu piekļuvi no Francijas pārsūtītajiem sakaru datiem var raksturot kā būtisku iejaukšanos pamattiesībās. Tomēr pat būtisku iejaukšanos var attaisnot ar samērīgi svarīgām sabiedrības interesēm³³.

82. Šīs intereses var novērtēt tikai izdevējistāde (vai valsts tiesa, kas veic pārskatīšanu saskaņā ar EIR direktīvas 14. panta 2. punktu), ņemot vērā visus lietas apstākļus, ko reglamentē galvenokārt valsts tiesības³⁴. Kā jau paskaidroju, nozīmīgās valsts tiesības ir tās, kas reglamentē pierādījumu nodošanu no viena kriminālprocesa uz citu.

83. Tiesa nevar aizstāt izdevējistādi vai valsts tiesu, kas veic pārskatīšanu, konkrēta EIR samērīguma novērtējumā. Papildus tam, ka Tiesai nav kompetences to darīt, tai nav arī pilnīgas informācijas par visiem būtiskajiem tiesību aktiem un faktiem, kas saistīti ar konkrētu kriminālizmeklēšanu. Tāpēc Tiesai nav jālemj, vai ir nesamērīgi norīkot datu nodošanu par visiem *EncroChat* lietotājiem Vācijā, ja nav konkrētu pierādījumu par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

84. Ar 2.b) jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai datu pārtveršanas metodes slepenība būtu jāņem vērā samērīguma novērtējumā, ja savākto datu integritāti nevar pārbaudīt izsniegšanas valsts iestādes.

85. Manuprāt, slepenība patiešām varētu ietekmēt aizdomās turēto vai apsūdzēto aizstāvības iespējas. Tomēr tas ir būtiski attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, kas aplūkota piektajā iesniedzējtiesas jautājumu grupā.

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV 2002, L 201, 37. lpp.; turpmāk tekstā – “E-privātuma direktīva”).

³¹ Skat., piemēram, spriedumus, 2021. gada 2. marts, *Prokuratuur* (Piekļuves elektroniskās komunikācijas datiem nosacījumi) (C-746/18, EU:C:2021:152, 39. punkts), un 2022. gada 5. aprīlis, *Commissioner of An Garda Síochána* u.c. (C-140/20, EU:C:2022:258, 44. punkts).

³² Minētā direktīva attiecas tikai uz situācijām, kurās valsts piekļūst telesakaru operatoru glabātajiem datu plūsmas un atrašanās vietas datiem. Turpretī tā nav piemērojama gadījumos, kad šīs iestādes tieši pārtver telesakaru datus. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, EU:C:2020:791, 103. punkts).

³³ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2022. gada 21. jūnijs, *Ligue des droits humains* (C-817/19, EU:C:2022:491, 122. punkts).

³⁴ Piemēram, kad runa ir par aizdomu pakāpi, kas nepieciešama, lai norīkotu konkrētu izmeklēšanas pasākumu.

Starpsecinājumi

86. EIR, ar kuru pieprasa esošu pierādījumu nodošanu, vajadzības un samērīguma novērtējums ir izdevējiestādes kompetencē, un to var pārskatīt kompetentā valsts tiesa. Šādā novērtējumā jāņem vērā, ka valsts iestādes piekļuve pārtvertajiem sakaru datiem ir būtiska iejaukšanās attiecīgo personu privātajā dzīvē. Šāda iejaukšanās ir jālīdzsvaro ar būtiskām sabiedrības interesēm noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un saukšanā pie atbildības par tiem.

4. Vai atbilstoši Savienības tiesībām tiesai ir jāizvērtē samērīgums gadījumos, kad tiek būtiski aizskartas pamattiesības?

87. Uzdotot 1.c) jautājumu, iesniedzējtiesa vaicā, vai Savienības tiesības, neatkarīgi no piemērojamām valsts tiesībām, paredz prasību, lai tiesa atļautu prokuroram piekļūt pierādījumiem, kas iegūti, pārtverot sakarus.

88. Iesniedzējtiesa norāda, ka, lai izdotu EIR par tādu pierādījumu nodošanu, kurus veido pārtverti telesakari, vienmēr ir nepieciešama tiesas atļauja. Minētā tiesa atsaucās uz spriedumu *Prokuratuur*.

89. Minētajā spriedumā Tiesa konstatēja, ka, lai valsts iestādes varētu piekļūt telesakaru pakalpojumu sniedzēju glabātajiem datiem, ir vajadzīga iepriekšēja tiesas vai citas objektīvas iestādes atļauja³⁵. Tiesa balstījās uz tās ģenerālvokāta³⁶ pārliecinošo argumentu, saskaņā ar kuru prokuratūra, kas ir kriminālprocesa dalībnieks, nevar tikt uzskatīta par objektīvu. Šā iemesla dēļ ir apšaubāms, vai šāda institūcija var veikt samērīguma analīzi, neizvirzot apsūdzības intereses augstāk par aizdomās turēto un apsūdzēto privātuma un datu aizsardzības interesēm.

90. Ņemot vērā, ka EIR direktīvas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir arī prasīts, lai EIR būtu samērīgs, var jautāt, vai, vadoties no sprieduma *Prokuratuur* loģikas, prokuroram vispār var uzticēt veikt šādu samērīguma analīzi.

91. EIR direktīvā novērtējums par to, vai prokurors var izdot EIR, ir atstāts valstu tiesiskā regulējuma ziņā. Tas ir loģiski, ņemot vērā atšķirības dalībvalstu krimināltiesību sistēmu organizācijā. Šāds vērtējums valstu tiesiskajā regulējumā ietver jautājumu par to, vai prokurors var veikt objektīvu samērīguma novērtējumu. Ja saistībā ar to, ka prokurors ir kriminālprocesa dalībnieks, nebūtu pareizi, ja tas izdotu EIR, tad EIR direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunkts zaudētu jēgu.

92. Tomēr iesniedzējtiesa vēlējās norādīt, ka Savienības tiesības būtu jāiesaista un tiesas atļauja jāpieprasa tikai tad, ja pasākumi rada būtisku nopietnu iejaukšanos pamattiesībās. Tieši tāda situācija bija lietā *Prokuratuur* un citās lietās saistībā ar E-privātuma direktīvu.

93. Īsā atbilde ir tāda, ka E-privātuma direktīva un ar to saistītā judikatūra šajā situācijā nav piemērojama. Tās ir būtiskas tikai tad, ja telesakaru pakalpojumu sniedzējiem saskaņā ar valsts tiesībām ir pienākums glabāt ar telesakariem saistītus datu plūsmas un atrašanās vietas datus un

³⁵ Spriedums, 2021. gada 2. marts, *Prokuratuur* (Piekļuves elektronisko komunikāciju datiem nosacījumi) (C-746/18, EU:C:2021:152, 51., 53. un 54. punkts).

³⁶ Ģenerālvokāta Dž. Pitruccella [G. Pitruzzella] secinājumi lietā *Prokuratuur* (Piekļuves elektronisko komunikāciju datiem nosacījumi) (C-746/18, EU:C:2020:18, 103.–123. punkts).

ja publiskās iestādes pieprasa piekļuvi šādi glabātiem datiem. Ja pārtveršanu veic tieši dalībvalstis, neuzliekot nekādus pienākumus telesakaru pakalpojumu sniedzējiem, E-privātuma direktīvu nepiemēro, bet piemēro valsts tiesības³⁷.

94. Tomēr, ja iedziļināmies sprieduma *Prokuratuur* loģikā, kā to ierosinājusi iesniedzējtiesa, mēs tomēr varam jautāt, kāpēc Tiesa konstatēja, ka prokurors savu funkciju būtības dēļ nevar veikt objektīvu samērīguma novērtējumu, kad no tikla pakalpojumu sniedzējiem tiek pieprasīta piekļuve telesakaru datiem.

95. E-privātuma direktīvas kontekstā dati, kuriem piekļūst prokurors, vienmēr ir dati, kas ir telesakaru operatoru rīcībā, kuriem saskaņā ar valsts tiesībām ir pienākums glabāt iedzīvotāju datu plūsmas un atrašanās vietas datus. Tādējādi glabātie dati nav saistīti ar konkrētu lietu, bet gan ar masveida uzraudzību. Prokurora lūgums par piekļuvi konkrētas kriminālizmeklēšanas vajadzībām ir pirmā iespēja ņemt vērā individuālos apstākļus. Tāpēc bija pamatoti prasīt, lai tiesa izvērtē šīs piekļuves samērīgumu, jo tiesas iesaistīšana ir nepieciešama, lai novērstu, ka tiek ļaunprātīgi izmantota iespēja piekļūt masveidā un vispārēji glabātiem datiem.

96. Ar tādu atzinumi spriedumā *Prokuratuur* atšķiras no situācijas šajā lietā. Šajā gadījumā nosūtāmie dati netiek nediskriminējot vākti no visiem iedzīvotājiem, bet gan tos vāc konkrētas kriminālizmeklēšanas vajadzībām Francijā. Šajā pirmajā posmā, kad šie dati kļuva pieejami, to vākšana bija tiesas kontrolē.

97. Tāpēc iejaukšanās privātuma un datu aizsardzības pamattiesībās līmenis, kas bija pamatā spriedumam *Prokuratuur*, nav tāds pats kā iejaukšanās līmenis šīs lietas shēmā. Dati, kuru nodošana tika pieprasīta ar trim Frankfurtes Ģenerālprokuratūras izdotajiem EIR, attiecās tikai uz *EncroChat* lietotājiem Vācijā kontekstā, kurā pastāvēja aizdomas, ka šis pakalpojums tiek izmantots galvenokārt noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai.

98. Tas gan nenozīmē, ka iejaukšanās šo personu privātajā dzīvē nav būtiska. Tomēr tas joprojām nav salīdzināms ar iedzīvotāju masveida uzraudzību.

99. Papildus tam, ka EIR direktīva nosaka pienākumu izdevējiesādei veikt un izskaidrot savu samērīguma novērtējumu, tajā ir paredzēti arī papildu aizsardzības pasākumi. Ja prokurori pārkāpj pamattiesības, atbilstoši EIR direktīvas 14. panta 1. punktam dalībvalstīm jānodrošina tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir līdzvērtīgi tiem, kuri ir pieejami līdzīgā vietējā lietā. Tāpēc aizdomās turētajam vai apsūdzētajam vajadzētu būt iespējai apstrīdēt samērīguma novērtējumu, ko veicis prokurors, izdodot EIR par pierādījumu nodošanu³⁸. Tā tas nav E-privātuma direktīvas gadījumā.

100. Nobeigumā vēlos īsi apspriest Tiesibaizsardzības direktīvas³⁹ nozīmi izdevējiesādes noteikšanā. Šis jautājums radās tāpēc, ka Tiesa spriedumā *La Quadrature du Net* paskaidroja, ka E-privātuma direktīva neattiecas uz datu tiešu pārtveršanu; drīzāk ir piemērojamas valsts tiesības,

³⁷ Spriedums, 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, EU:C:2020:791, 103. punkts).

³⁸ ECT judikatūrā, ko tā izstrādājusi saistībā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 8. pantu, kurš garantē tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, ir konstatēti pārkāpumi gadījumos, kad likumā nav bijis prasīts samērīguma novērtējums un nav bijusi paredzēta tiesas veikta pārskatīšana. Skat., piemēram, ECT spriedumu, 2016. gada 12. janvāris, *Szabó un Vissy* pret Ungāriju (CE:ECHR:2016:0112JUD003713814), 89. punkts.

³⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (OV 2016, L 119, 89. lpp.; turpmāk tekstā – "Tiesibaizsardzības direktīva").

“neskarot [Tiesībaizsardzības direktīvas] piemērošanu”⁴⁰. Tādējādi rodas jautājums, vai tiesas pienākums izdot EIR par esošu pierādījumu nodošanu, ja pierādījumi ir pārtvertie dati, izriet no Tiesībaizsardzības direktīvas.

101. Tiesībaizsardzības direktīvu, kas aizsargā personas datus kriminālizmeklēšanas jomā, patiešām var piemērot šīs lietas apstākļiem⁴¹. Tomēr, manuprāt, minētajā direktīvā nav ietverta norma, kas ļautu Tiesai secināt, ka Savienības tiesībās dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt iepriekšēju tiesas atļauju prokuroram tieši piekļūt datiem, kas iegūti, pārtverot saziņu.

102. Minētā direktīva reglamentē to publisko iestāžu pienākumus, kuras darbojas kā datu pārziņi un kurām citastarp ir jāveic samērīguma novērtējums⁴², bet nenosaka, kuras iestādes tās var būt.

Starpsecinājumi

103. Savienības tiesībās nav noteikts, ka EIR par tādu esošu pierādījumu nodošanu, kas savākti, pārtverot telesakarus, ir jāizdod tiesai, ja valsts tiesībās ir paredzēts, ka šādu nodošanu līdzīgā vietējā lietā var norīkot prokurors.

D. EIR direktīvas 31. pants un paziņošanas prasība

104. Ar ceturto jautājumu grupu iesniedzējtiesa vaicā, vai uz Francijas iestāžu veikto sakaru pārtveršanu bija jāattiecinā paziņošanas pienākums atbilstoši EIR direktīvas 31. pantam. Ja atbilde ir apstiprinoša, iesniedzējtiesa arī vēlas noskaidrot, vai šāds paziņojums bija jāadresē tiesnesim, ņemot vērā, ka saskaņā ar Vācijas tiesībām tikai tiesnesis varēja atļaut sakaru pārtveršanu.

105. Attiecīgās EIR direktīvas 31. panta daļas noteic:

“1. Ja, lai veiktu kādu izmeklēšanas pasākumu, telesakaru pārtveršanu atļauj vienas dalībvalsts (“pārtvērēja dalībvalsts”) kompetentā iestāde un sakaru pārtveršanas rīkojumā norādītā pārtveršanas subjekta sakaru adresi izmanto citas dalībvalsts teritorijā (“informētā dalībvalsts”), no kuras nav vajadzīga tehniskā palīdzība, lai veiktu pārtveršanu, pārtvērēja dalībvalsts par pārtveršanu informē informētās dalībvalsts kompetento iestādi:

- a) pirms pārtveršanas – gadījumos, kad pārtvērējas dalībvalsts kompetentā iestāde, izdodot rīkojumu par pārtveršanu, zina, ka pārtveršanas subjekts ir vai būs informētās dalībvalsts teritorijā;
- b) pārtveršanas laikā vai pēc pārtveršanas veikšanas – uzreiz pēc tam, kad tai kļūst zināms, ka pārtveršanas subjekts ir vai pārtveršanas laikā ir bijis informētās dalībvalsts teritorijā.

⁴⁰ Spriedums, 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, EU:C:2020:791, 103. punkts).

⁴¹ Vērtējot Tiesībaizsardzības direktīvas gaismā, šo lietu var raksturot kā personas datu apstrādi divos posmos: pirmkārt, kompetentās Francijas iestādes bija datu pārziņis, kad tās pārtvēra un vāca elektronisko sakaru datus noziedzīgu nodarījumu novēršanas, izmeklēšanas, aizturēšanas vai saukšanas pie atbildības par tiem nolūkā; otrkārt, nododot šos datus Frankfurtes prokuratūrai, kura tos pieprasīja kriminālizmeklēšanas nolūkā Vācijā, pamatojoties uz EIR, šī prokuratūra kļuva par datu pārziņi.

⁴² Tiesa noteica, ka nolūka maiņas kontekstā saskaņā ar Tiesībaizsardzības direktīvas 4. panta 2. punktu atbilstība principiem, kas reglamentē datu apstrādi, kura ietilpst minētās direktīvas darbības jomā, ir jāizvērtē ikreiz, kad dati tiek apstrādāti kā konkrēti un atšķirīgi (skat. spriedumu, 2022. gada 8. decembris, *Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet* (Personas datu apstrādes nolūki – Noziedzīga nodarījuma izmeklēšana) (C-180/21, EU:C:2022:967, 56. punkts).

2. Šā panta 1. punktā minēto paziņojumu sniedz, izmantojot C pielikumā iekļauto veidlapu.

[..]”

106. EIR direktīvas 31. pants attiecas uz situācijām, kad viena dalībvalsts veic telesakaru pārtveršanu citas dalībvalsts teritorijā, neprasot pēdējās minētās valsts tehnisku palīdzību⁴³.

107. Šai tiesību normai ir divi mērķi. Pirmkārt, kā starptautiskās pieklājības normu, kas izriet no iepriekšējiem savstarpējās tiesiskās palīdzības pasākumiem⁴⁴, atvasinājumam paziņošanas pienākuma mērķis ir stiprināt savstarpēju uzticēšanos starp brīvības, drošības un tiesiskuma telpas dalībniekiem⁴⁵. Otrkārt, paziņojuma mērķis ir dot iespēju informētajai dalībvalstij aizsargāt personu pamattiesības savā teritorijā⁴⁶.

108. EIR direktīvas 31. pants ir piemērojams situācijā, kad tiek īstenots pārrobežu pasākums, lai gan bez EIR, jo to vienpusēji veic viena dalībvalsts⁴⁷.

109. Šāda interpretācija izriet no EIR direktīvas 31. panta formulējuma, kurā – atšķirībā no EIR direktīvas 30. panta – vispār nav minēta EIR izdošana. Tāpat arī 31. pantā nav lietoti jēdzieni “izdevēj[valsts]” un “izpild[valsts]”, bet ir lietoti jēdzieni “pārtvērēja dalībvalsts” un “informētā dalībvalsts”⁴⁸.

110. Manuprāt, šī tiesību norma ir vērsta tieši uz tādām situācijām kā Francijas veiktā mobilo telefonu telesakaru datu pārtveršana Vācijā saistībā ar Francijas veiktu kriminālizmeklēšanu. Tādēļ Francijai bija jāinformē Vācijas iestādes, tiklīdz tā saprata, ka daļa pārtverto datu tiek iegūta no mobilajiem tālruņiem Vācijā⁴⁹.

111. Kura Vācijas iestāde Francijai bija jāinformē? EIR direktīva neuzliek dalībvalstīm pienākumu norādīt valsts iestādi, kas ir kompetenta saņemt šādus paziņojumus, kā tas ir dažās citās situācijās⁵⁰. Tāpēc pārtvērēja valsts nevar zināt, kura iestāde ir kompetenta saņemt šādu paziņojumu informētajā dalībvalstī.

112. Tādējādi Francijai nebija pienākuma informēt Vācijas kompetento tiesu, bet tā varēja informēt arī, piemēram, prokuroru. Informētajām dalībvalstīm ir pienākums saņemt šādu paziņojumu un pārsūtīt to kompetentajai iestādei saskaņā ar valsts tiesībām.

⁴³ Situācijās, kad tiek prasīta tehniskā palīdzība no dalībvalsts, kuras teritorijā tiek veikta pārtveršana, piemēro EIR direktīvas 30. pantu.

⁴⁴ EIR direktīvas 31. panta teksts lielā mērā atbilst Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, kuru Padome izstrādājusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34. pantu (OV 2000, C 197, 3. lpp.), 20. pantam.

⁴⁵ Bachmaier, L., 19. zemsvītras piezīme, 330. lpp.

⁴⁶ Konkrētāk, EIR direktīvas 31. panta 3. punkts ļauj informētās valsts attiecīgajai iestādei pārbaudīt, vai šāda pārtveršana būtu atļauta līdzīgā vietējā lietā, un 96 stundu laikā pēc paziņojuma saņemšanas paziņot pārtvērējai dalībvalstij, ka pārtveršanu nedrīkst veikt, tā ir jāpārtrauc vai ka iegūtos datus nedrīkst izmantot vispār vai drīkst izmantot tikai ar konkrētiem nosacījumiem.

⁴⁷ Tāpēc nepiekrītu Francijas valdībai, kas apgalvoja, ka EIR direktīvas 31. pants šajā lietā nav piemērojams, jo sakaru pārtveršana netika veikta, lai izpildītu EIR, bet gan notika pirms jebkāda EIR izdošanas.

⁴⁸ Bachmaier, L., 19. zemsvītras piezīme, 331. lpp.

⁴⁹ Lai izpildītu EIR direktīvas 31. pantā noteikto paziņošanas pienākumu, Francijai bija jāizmanto minētās direktīvas C pielikumā iekļautā veidlapa.

⁵⁰ Skat. EIR direktīvas 33. panta 1. punktu.

Starpsecinājumi

113. Dalībvalstij, kas vienpusējā kriminālizmeklēšanā vai kriminālprocesā pārtver telesakarus citas dalībvalsts teritorijā, par pārtveršanu ir jāpaziņo šai citai valstij.

114. Šādu paziņojumu var iesniegt jebkurai iestādei, ko pārtvērēja dalībvalsts uzskata par piemērotu, jo šī valsts nevar zināt, kura iestāde ir kompetenta līdzīgā vietējā lietā.

115. EIR direktīvas 31. panta mērķis ir aizsargāt gan attiecīgos individuālos telesakaru lietotājus, gan informētās dalībvalsts suverenitāti.

E. Pierādījumu pieņemamība

116. Ar piekto jautājumu grupu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai atzinums, ka EIR ir izdots, pārķāpjot EIR direktīvas prasības, nozīmē šo pierādījumu nepieņemamību kriminālprocesā izdevējā dalībvalstī. Minētā tiesa atsauca uz līdzvērtības un efektivitātes principiem. Efektivitātes princips tiek minēts tādā nozīmē, ka gadījumā, ja pierādījumi, kas iegūti pretrunā EIR direktīvai, tomēr tiktu izmantoti izdevējvalstī, tas kaitētu šīs direktīvas efektivitātei.

117. Atbilde uz šīs grupas jautājumiem var būt īsa: Savienības tiesības neregulē pierādījumu pieņemamību kriminālprocesā.

118. Lai gan Eiropas Savienība saskaņā ar LESD 82. panta 2. punkta a) apakšpunktu ir pilnvarota ieviest pierādījumu savstarpējās pieļaujamības minimālo saskaņošanu, tas vēl nav noticis⁵¹.

119. Vienīgā norāde par tādu pierādījumu novērtēšanu, kas iegūti ar EIR palīdzību, ir ietverta EIR direktīvas 14. panta 7. punkta otrajā teikumā: “Neskarot valstu procesuālos noteikumus, dalībvalstis nodrošina, lai kriminālprocesā izdevējvalstī, novērtējot pierādījumus, kas iegūti ar EIR palīdzību, tiktu ievērotas tiesības uz aizstāvību un tiesvedības taisnīgums”⁵².

120. Tiesas sēdē, atbildot uz jautājumu, vai šī tiesību norma ietekmē noteikumus par pierādījumu pieņemamību dalībvalstīs, Komisija norādīja, ka šāds secinājums būtu pārāk tālejošs. Tā paskaidroja, ka minētais teikums tikai atgādina, ka ir jāievēro Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. un 48. pantā aizsargātās tiesības. Sliecos piekrist tādai interpretācijai, kurā atzīts, ka Savienības politiskais process pašlaik nevirzās uz priekšu pierādījumu pieņemamības regulēšanas ziņā.

121. Ciktāl man zināms, vistuvāk tam, lai regulētu pierādījumu pieņemamību, Savienības tiesībās ir *EPPO* regulas⁵³ 37. panta 1. punkts: “Pierādījumus, ko tiesai iesniedz *EPPO* prokurori vai apsūdzētais, nevar uzskatīt par nepieņemamiem tikai tāpēc vien, ka pierādījumi savākti citā dalībvalstī vai saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem.”

⁵¹ Ligeti, K. u.c. norāda, ka dalībvalstis atsakās šādi rīkoties, ņemot vērā bažas, kas saistītas ar subsidiaritāti un samērīgumu, un ka tas ietekmētu līdzsvara un atsvara sistēmas valsts līmenī (Ligeti, K., Garamvölgy, B., Ondrejová, A., un von Galen, M., “Admissibility of Evidence in Criminal Proceedings in the EU”, *eucri*, 3. sēj., 2020, 202. lpp., 14. zemsvītras piezīme).

⁵² Bez tam EIR direktīvas 34. apsvērumā ir noteikts: “Turklāt tā paša iemesla dēļ izvērtējums par to, vai priekšmets jāizmanto kā pierādījums un attiecīgi kļūst par EIR objektu, būtu jāatstāj izdevējvalsts ziņā.”

⁵³ Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (OV 2017, L 283, 1. lpp., turpmāk tekstā – “*EPPO* regula”).

122. Tomēr šī tiesību norma tikai norāda, ka pierādījumus nedrīkst noraidīt *tāpēc*, ka tie ir savākti ārvalstīs vai saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām; tajā nav paredzētas papildu norādes valsts tiesnesim attiecībā uz to, kā jāizvērtē pierādījumu pieņemamība.

123. Tāda pati pieeja ir pausta arī ECT judikatūrā. Minētā tiesa ir skaidri norādījusi, ka pierādījumu pieņemamība ir valsts tiesību jautājums⁵⁴, savukārt, izvērtējot iespējamo ECPAK 6. panta pārkāpumu, “Tiesa [...] aplūkos tiesvedību kopumā, ņemot vērā ne tikai aizstāvības tiesības, bet arī sabiedrības un cietušo intereses uz to, lai persona par noziegumu pienācīgi tiek saukta pie kriminālatbildības un, ja nepieciešams, liecinieku tiesības”⁵⁵.

124. Lai gan literatūrā šāda standarta nepietiekamība ir vērtēta kritiski, jo īpaši ņemot vērā dalībvalstu procesuālo tiesību atšķirības⁵⁶, tas nemaina faktu, ka patlaban pierādījumu pieņemamība Savienības līmenī netiek regulēta.

125. Kopumā pašreizējā Savienības tiesību attīstības stadijā jautājumu par to, vai pierādījumi, kas iegūti, pārkāpjot valsts vai Savienības tiesības, ir pieņemami, regulē dalībvalstu tiesību akti.

126. Sekas, kādas varētu rasties, ja netiktu ievēroti EIR direktīvā paredzētie nosacījumi EIR izdošanai, nav būtiskas un ir novērojamas reti: EIR direktīvas 6. panta 3. punkts paredz, ka tad, ja izpildiestāde uzskata, ka nav ievērots tās 6. panta 1. punkts, tā var apspriesties ar izdevējiestādi par EIR izpildes nozīmi, un pēc šādas apspriešanās izdevējiestāde var pieņemt lēmumu atsaukt EIR.

127. Visbeidzot, jautājums par pierādījumu pieņemamību pagaidām ir valsts tiesību jautājums. Tomēr lietās, kurās ir piemērojamas Savienības tiesības, attiecīgās valsts tiesību normas nedrīkst būt pretrunā Hartas 47. un 48. pantam⁵⁷.

128. Procesuālie līdzvērtības un efektivitātes principi ir piemērojami situācijās, kad Savienības tiesības piešķir personām tiesības bez tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Dalībvalstīm jānodrošina, lai Savienības tiesības varētu īstenot ar tādiem pašiem nosacījumiem kā salīdzināmas vietējās tiesības, un piemērojamie procesuālie noteikumi nedrīkst padarīt šādu tiesību īstenošanu praktiski neiespējamu⁵⁸.

129. Tomēr nepastāv tiesības attiecībā uz pierādījumu (ne)pieņemamību, kuras personām būtu piešķirtas, pamatojoties uz Savienības tiesībām. Līdzvērtības un efektivitātes principi nav piemērojami.

130. Visbeidzot, pat ja pierādījumu nepieņemamība kā EIR direktīvas pārkāpuma sekas (iespējams) varētu palielināt tās *effet utile*, tas nedod Tiesai tiesības radīt šādu noteikumu.

⁵⁴ ECT spriedumi, 1988. gada 12. jūlijs, *Schenk* pret Šveici, CE:ECHR:1988:0712JUD001086284, 45. un 46. punkts; 2017. gada 11. jūlijs, *Moreira Ferreira* pret Portugāli (Nr. 2), CE:ECHR:2017:0711JUD001986712, 83. punkts; un 2007. gada 1. marts, *Heglas* pret Čehijas Republiku, CE:ECHR:2007:0301JUD000593502, 84. punkts.

⁵⁵ ECT spriedums, 2017. gada 17. janvāris, *Habran* un *Dalem* pret Beļģiju, CE:ECHR:2017:0117JUD004300011, 96. punkts.

⁵⁶ Hecker, B., “Mutual Recognition and Transfer of Evidence. The European Evidence Warrant” no Ruggeri, S., (red.), *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings: A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*, Springer, Berlīne, 2013, 277. lpp.; Armada, I., 19. zemspītras piezīme, 30. lpp.

⁵⁷ Spriedums, 2023. gada 7. septembris, *Rayonna prokuratura* (Personas pārmeklēšana) (C-209/22, EU:C:2023:634, 58. un 61. punkts).

⁵⁸ Noteikts spriedumos, 1976. gada 16. decembris, *Rewe-Zentralfinanz* un *Rewe-Zentral* (33/76, EU:C:1976:188, 5. punkts), un 1976. gada 16. decembris, *Comet* (45/76, EU:C:1976:191, 13. punkts). Nesēn skat., piemēram, spriedumu, 2023. gada 13. jūlijs, *CAJASUR Banco* (C-35/22, EU:C:2023:569, 23. punkts).

Starpsecinājumi

131. Savienības tiesībās pašreizējā to attīstības stadijā nav regulēta tādu pierādījumu pieņemamība, kas savākti ar tāda EIR palīdzību, kurš izdots, pārkāpjot EIR direktīvas prasības. Pierādījumu pieņemamība ir valsts tiesību jautājums, un šādām tiesībām tomēr ir jāatbilst Hartas 47. un 48. pantā noteiktajām prasībām par tiesībām uz aizstāvību.

IV. Secinājumi

132. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Atbildot uz pirmo jautājumu grupu:

Ja pamatpasākumu izpildvalstī ir atļāvis tiesnesis, tam, kurš izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu (EIR) par šādu pierādījumu nodošanu, vairs nav jābūt tiesnesim, pat ja saskaņā ar izdevējvalsts tiesībām pamatā esošā pierādījumu vākšana būtu jānorīko tiesnesim.

Fakts, ka pārtveršana ir veikta citas dalībvalsts teritorijā, nosakot izdevējiestādi, neko nemaina.

Savienības tiesībās nav noteikts, ka EIR par tādu esošu pierādījumu nodošanu, kas savākti, pārtverot telesakarus, ir jāizdod tiesai, ja valsts tiesībās ir paredzēts, ka šādu nodošanu līdzīgā vietējā lietā var norīkot prokurors.

2) Atbildot uz otro jautājumu grupu:

EIR, ar kuru pieprasa esošu pierādījumu nodošanu, vajadzības un samērīguma novērtējums ir izdevējiestādes kompetencē, un to var pārskatīt kompetentā valsts tiesa. Šādā novērtējumā jāņem vērā, ka valsts iestādes piekļuve pārtvertajiem sakaru datiem ir būtiska iejaukšanās attiecīgo personu privātajā dzīvē. Šāda iejaukšanās ir jālīdzsvaro ar būtiskām sabiedrības interesēm noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un saukšanā pie atbildības par tiem.

3) Atbildot uz trešo jautājumu grupu:

Ja EIR tiek izdots par tādu pierādījumu nodošanu, kas jau ir citas valsts rīcībā, atsauce uz līdzīgu vietējo lietu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu paredz prasību izdevējiestādei noteikt, vai un ar kādiem nosacījumiem attiecīgās valsts tiesības ļauj pierādījumus, kuri savākti sakaru pārtveršanā, nodot valsts ietvaros no viena kriminālprocesa uz citu.

Lemjot par to, vai tā var izdot EIR par esošu pierādījumu nodošanu, izdevējiestāde nevar izvērtēt pamatā esošās pierādījumu, kuru nodošanu tā pieprasa ar EIR starpniecību, vākšanas izpildvalstī likumību.

Tas, ka pamatpasākumi veikti izdevējvalsts teritorijā vai bija šīs valsts interesēs, neietekmē iepriekš sniegtu atbildi.

4) Atbildot uz ceturto jautājumu grupu:

Dalībvalstij, kas vienpusējā kriminālizmeklēšanā vai kriminālprocesā pārtver telesakarus citas dalībvalsts teritorijā, par pārtveršanu ir jāpaziņo šai citai valstij.

Šādu paziņojumu var iesniegt jebkurai iestādei, ko pārtvērēja dalībvalsts uzskata par piemērotu, jo šī valsts nevar zināt, kura iestāde ir kompetenta līdzīgā vietējā lietā.

Direktīvas 2014/41 31. panta mērķis ir aizsargāt gan attiecīgos individuālos telesakaru lietotājus, gan informētās dalībvalsts suverenitāti.

5) Atbildot uz piekto jautājumu grupu:

Savienības tiesībās pašreizējā to attīstības stadijā nav regulēta tādu pierādījumu pieņemamība, kas savākti ar tāda EIR palīdzību, kurš izdots, pārkāpjot Direktīvas 2014/41 prasības. Pierādījumu pieņemamība ir valsts tiesību jautājums, un šādām tiesībām tomēr ir jāatbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pantā noteiktajām prasībām par tiesībām uz aizstāvību.